

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและแผนกธรรม นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาแล้วก็จะไม่มีผู้ใดสามารถรู้และเข้าใจพระพุทธวจนะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้วพระพุทธศาสนาก็จะต้องเสื่อมสูญไปด้วยเหตุนี้ กษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณมาจึงทรงทำนุบำรุงสนับสนุนการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และทรงยกย่องพระภิกษุสามเณรที่เรียนรู้พระพุทธวจนะให้มีฐานันดรศักดิ์ พระราชทานราชูปการต่างๆ มีนิตยภัต เป็นต้น เมื่อมีพระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรอบรู้ในเรื่องบาลีตามขั้นที่กำหนดไว้ พระมหากษัตริย์ก็ทรงยกย่องพระภิกษุรูปนั้นให้เป็นพระมหาบาเลี่ยน (ปัจจุบันเรียกว่า มหาเปรียญธรรม) ครั้นอายุถึงพรรษาเถรภูมิแล้ว ก็ทรงแต่งตั้งสมณศักดิ์ในสังฆมณฑลตามควรแก่คุณธรรมและความรู้ เป็นครูบาอาจารย์สั่งสอนพระปริยัติธรรมสืบ ๆ กันมาจนบัดนี้ (กรมการศาสนา, 2547, หน้า 2)

การจัดการศึกษาแผนกธรรมของโรงเรียน มีภารกิจอยู่ 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ซึ่งในการบริหารงานบุคคลถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากบุคคลถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องใช้ความสามารถด้านการบริหารในการจัดการให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีคุณค่าและมีศักยภาพ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่อย่างชาญฉลาดให้แก่องค์กร ซึ่งหากดำเนินการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ทรัพยากรบุคคลนั้นก็จะนำเอาพลังความสามารถที่มีอยู่ภายในตัวเองออกมาอุทิศให้กับองค์กรและกิจกรรมงานที่ทำอยู่ นอกจากนี้ ยังเป็นการบำรุงรักษาบุคคลที่มีศักยภาพเหล่านี้ให้มีโอกาสทำงานอยู่กับองค์กรให้นานที่สุด ด้วยความราบรื่นสบายใจ ในปัจจุบันการศึกษาแผนกธรรม จังหวัดสุโขทัยประสบปัญหามากมาย และที่เป็นประเด็นสำคัญ ขาดครูที่มีความรู้และทักษะในการสอนได้ยาก ครูที่สอนเก่งส่วนหนึ่งลาสิกขาทำให้สูญเสียครูผู้สอนที่มีความสามารถ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการสอน การผลิตและการใช้สื่อ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหามานิต สกลหัจฉา (2551, หน้า 151) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระ

ปรียัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี ได้ระบุไว้ว่า ในด้านการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน พระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี ประสบปัญหาคือ หาคูครูที่มีความรู้และทักษะในการสอนได้ยาก ครูที่สอนเก่งส่วนหนึ่งลาสิกขาทำให้สูญเสียครูผู้สอนที่มีความสามารถ เจ้าสำนักเรียนส่วนใหญ่ คือ เจ้าอาวาส และเป็นโดยตำแหน่งจึงไม่สนใจดูแลเอาใจใส่ในกิจกรรมนักเรียนเท่าที่ควร ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมคณะสงฆ์ก็ขาดบุคลากร ไม่มีกำลังคนที่จะปฏิบัติงานด้านการปกครอง การบริหารและธุรการ

จังหวัดสุโขทัย มีการจัดการศึกษาธรรมของโรงเรียนพระปรียัติธรรม มีนักเรียนใน พ.ศ. 2552 ทั้งสิ้น 2,330 รูป แยกเป็นนักธรรมชั้นตรี 1,558 รูป นักธรรมชั้นโท 495 รูป นักธรรมชั้นเอก 277 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุโขทัย, 2552, หน้า 3) จากสภาพและปัญหาที่ค้นพบข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาแผนกธรรม จำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักการที่ถูกต้อง จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริง เป็นเหตุจูงใจให้ผู้ศึกษาค้นคว้าสนใจในการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดสุโขทัย เพื่อผู้บริหารจะได้มีแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจนใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงและการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปรียัติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปรียัติธรรม แผนกธรรม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ในจังหวัดสุโขทัย ตามตัวแปร คือ วุฒิกการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ได้ทราบผลสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปรียัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดสุโขทัย
2. ได้ทราบผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปรียัติธรรม แผนกธรรม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ในจังหวัดสุโขทัย ตามตัวแปร คือ วุฒิกการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษา สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดสุโขทัย ใน 4 ด้าน ได้แก่

- 1.1 ด้านการวางแผนการบริหารงานบุคคล
- 1.2 ด้านการพัฒนาบุคคล
- 1.3 ด้านการบำรุงรักษาบุคคล
- 1.4 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดสุโขทัย ในปี พ.ศ.2552 จำนวน 200 รูป จำแนกเป็นผู้บริหารที่ไม่ได้รับเบริยญธรรม จำนวน 140 รูป และผู้บริหารที่ได้รับเบริยญธรรม จำนวน 60 รูป

3. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

3.1.1 วุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1) ไม่ได้รับเบริยญธรรม
- 2) รับเบริยญธรรม

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดสุโขทัย ใน 4 ด้าน ได้แก่

- 3.2.1 ด้านการวางแผนการบริหารงานบุคคล
- 3.2.2 ด้านการพัฒนาบุคคล
- 3.2.3 ด้านการบำรุงรักษาบุคคล
- 3.2.4 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล

นियามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม หมายถึง สถานศึกษาที่วัดตั้งขึ้นโดยปริยายหรือขออนุญาตจัดตั้งขึ้นไปตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด (เจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ตามหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวงคณะสงฆ์ไทยเฉพาะที่จัดให้นักเรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณรที่เรียกว่านักธรรม ไม่รวมถึงจัดการศึกษาให้กุลหัตถ์ที่เรียกว่าธรรมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีจำนวนพระภิกษุสามเณรเข้ารับการศึกษาน้อยกว่า 20 รูป

การศึกษาแผนกธรรม หมายถึง การเรียนการสอนหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี โท เอก ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของแม่กองธรรมสนามหลวง สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สภาพการบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการในการวางแผนบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคคล การบำรุงรักษาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันวัดได้จากความคิดเห็นเจ้าอาวาสผู้บริหารในจังหวัดสุโขทัย ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการวางแผนบริหารงานบุคคล หมายถึง การวางแผนกำลังคนในกระบวนการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบสองประการคือ ตำแหน่งและบุคคล ขึ้นอยู่กับการคาดคะเนความต้องการกำลังคนในองค์กรล่วงหน้าและกำหนดวิธีการที่จะได้มาซึ่งกำลังคนการใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงาน และการควบคุมบุคคลที่มีอยู่ เพื่อให้องค์กรมีประโยชน์สูงสุดจากการใช้บุคคลในองค์กร
2. ด้านการพัฒนาบุคคล หมายถึง กระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถทักษะ ความชำนาญของบุคคล อย่างต่อเนื่องไปตลอดเวลา เพื่อนำไปสู่ทักษะและประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น สร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องกับหน้าที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม
3. ด้านการบำรุงรักษาบุคคล หมายถึง กระบวนการในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้บุคคลอยู่กับงานองค์กรนานที่สุด และปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพและความสามารถของบุคคล
4. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล หมายถึง วิธีการที่ผู้บังคับบัญชาใช้วัดการประเมินผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของงานว่าเป็นอย่างไรเพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์

ปัญหาการบริหารงานบุคคล หมายถึง ข้อขัดข้องในการวางแผนบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคคล การบำรุงรักษาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันวัดได้จากความคิดเห็นเจ้าอาวาส ผู้บริหาร ในจังหวัดสุโขทัย

1. ปัญหาด้านการวางแผนบริหารงานบุคคล หมายถึง ข้อขัดข้องในการวางแผนกำลังคนในกระบวนการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบสองประการคือ ตำแหน่งและบุคคล ขึ้นอยู่กับการคาดคะเนความต้องการกำลังคนในองค์กรล่วงหน้าและกำหนดวิธีการที่จะได้มาซึ่งกำลังคนการใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงาน และการควบคุมบุคคลที่มีอยู่ เพื่อให้องค์กรมีประโยชน์สูงสุดจากการใช้บุคคลในองค์กร

2. ปัญหาด้านการพัฒนาบุคคล หมายถึง ข้อขัดข้องในกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถทักษะ ความชำนาญของบุคคล อย่างต่อเนื่องไปตลอดเวลา เพื่อนำไปสู่ทักษะและประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น สร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องกับหน้าที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม

3. ปัญหาด้านการบำรุงรักษาบุคคล หมายถึง ข้อขัดข้องในกระบวนการในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้บุคคลอยู่กับงานขององค์กรนานที่สุด และปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพและความสามารถของบุคคล

4. ปัญหาการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคล หมายถึง ข้อขัดข้องในวิธีการที่ผู้บังคับบัญชาใช้วัดการประเมินงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของงานว่าเป็นอย่างไรเพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เจ้าอาวาส เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม โดยตำแหน่งหรือได้รับการแต่งตั้ง

วุฒิการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก

2. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ได้แก่ เปรียญตรี (ประโยค 1-2 - ป.ธ.3) เปรียญโท (ป.ธ.4 - ป.ธ.5 - ป.ธ.6) และ เปรียญเอก (ป.ธ.7 - ป.ธ.8 - ป.ธ.9)